

Nr 465.

Av fru Boman och herr Birke, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 63, med förslag till livsmedelsstadga m. m.

I § 2 i Kungl. Maj:ts proposition nr 63 med förslag till livsmedelsstadga har intagits en generell bestämmelse om lagens tillämpningsområde. Enligt denna skall vad som föreskrives i stadgan om livsmedel som saluhålles även gälla livsmedel, som försäljes utan föregående saluhållande. Vad härmed menas synes dunkelt. En lantbrukare, som till någon tillfälligtvis försäljer livsmedel, torde dock vara underkastad alla de krav som livsmedelsstadgan uppställer beträffande olika livsmedels sammansättning, beskaffenhet, förpackning etc. Så t. ex. måste en bonde som kärnat smör, för att privat kunna försälja detta under beteckningen smör, ha iakttagit livsmedelsstadgans 44 § ang. den maximihalt vatten och minimihalt fett, som smör får innehålla. Uppenbarligen blir det ytterst svårt för att säga helt omöjligt för många småbrukare, fiskare och andra, som mer tillfälligt och slumpvis försälja livsmedel, att kunna följa de rigorösa ekonomiska och hygieniska bestämmelserna i livsmedelsstadgan. Då dessutom vid dylik handel det ofta ligger mer i köparens intresse att affären kommer till stånd och han har betydligt större möjligheter att själv göra sig underrättad om varornas innehåll och kvalitet än vid annan handel, synes det oss välmotiverat att § 2 i livsmedelsstadgan får sådan lydelse att lagens tillämpningsområde inskränkes till att omfatta livsmedel som yrkesmässigt tillhandahålles allmänheten.

Under stadgans tillämpningsområde faller även enligt § 2 livsmedel som tillhandahålles vid vissa i stadgan uppräknade serveringslokaler. Härifrån har emellertid gjorts undantag för den befattning med livsmedel, som sker inom den militära organisationen. Departementschefen har endast motiverat detta med att det bör åvila de militära myndigheterna själva att svara för att de hygieniska kraven upprätthållas. Något bärande motiv för att göra en dylik uppdelning mellan livsmedel som tillhandahållas vid å ena sidan militärförläggningar och å andra sidan civila serveringar finnes knappast. Ur sanitär synpunkt är det angeläget att livsmedelsstadgan göres direkt tillämplig på livsmedel, som serveras vid militärförläggningar, så att hälsovårdsnämnden får tillfälle till inspektion.

I § 9 mom. 4 stadgas skyldighet för ny innehavare av affärslokal att inom 14 dagar göra anmälan därom till hälsovårdsnämnden. Som motiv för detta stadgande har anförts, att tidpunkten för en överlåtelse av en affärslokal i många fall vore den ur psykologisk synpunkt rätta tidpunkten

för att i lokalen söka få genomförda vissa förbättringar, som man icke velat påfordra, så länge lokalen varit i den förutvarande ägarens hand. En dylik anmälan skulle således bli ett incitament för hälsovårdsnämnderna att ingripa om den anser att lokalen icke längre fyller de hygieniska krav som böra uppställas. Detta leder uppenbarligen lätt till att hälsovårdsnämnderna komma att ställa större krav på lokaler med nya innehavare.

Då hälsovårdsnämndens godkännande gäller oberoende av vem som innehar lokalen kan det emellertid icke vara rimligt att skärpa de hygieniska kraven på en affärslokal endast på grund av att den övergått i annan ägares hand. Kommer ny ägare till en affärslokal att behöva befara att bli ålagd att genomföra ofta mycket genomgripande och kostsamma omändringar och förbättringar, kan detta leda till att ovisshet och osäkerhet skapas vid affärsöverlåtelserna. För att undvika eventuella rättsförkluster kommer säljaren eller köparen innan köpet avslutas att bli tvungen att inhämta förhandsbesked från hälsovårdsnämnden — ett besked som för övrigt får ett tvivelaktigt värde då det ej synes vara bindande för nämnden. Vid riksdagens ställningstagande till stadgeförslaget bör det klart uttalas att någon skärpning av stadgans tillämpning icke skall inträda vid övergång av affärslokal till ny innehavare.

I § 20 av de sakkunnigas förslag hade upptagits en bestämmelse att i lokal, där oförpackade kött- eller fiskvaror saluhållas, få grönsaker och rotfrukter i oförpackat skick saluhållas eller förvaras endast under förutsättning, att skäligen åtgärder vidtagas för att förekomma, att de animala livsmedlen därigenom förorenas. Detta stadgande har uteslutits i lagförslaget, varvid departementschefen anfört att de sakkunnigas förslag synes honom för vagt och lämnar hälsovårdsnämnderna alltför fria händer. Frågan om gemensamhetshandel borde i stället upptagas i samband med utfärdande av lokala föreskrifter. Det är emellertid uppenbart, att man, genom att i livsmedelsstadgan icke intaga någon normerande bestämmelse i förevarande hänseende, ger hälsovårdsnämnderna ännu större frihet än om en dylik bestämmelse fanns.

Ett utfärdande av lokala föreskrifter i syfte att helt förbjuda saluhållande av grönsaker och rotfrukter i oförpackat skick i samma lokal som animaliska livsmedel kommer att leda till en fördyring av grönsakerna och som följd därav en minskad konsumtion. Handeln med grönsaker och rotfrukter skulle nämligen behöva helt läggas om, vilket skulle medföra starkt ökade distributionskostnader. Dels skulle ett dylikt förbud medföra större krav på butiksutrymme — och lokalhyrorna äro, särskilt i de större städerna, mycket höga — dels skulle det, på grund av att tillgången på grönsaker varierar så avsevärt under olika årstider, bliva utomordentligt svårt att i en speciell grönsaksbutik utnyttja arbetskraften rationellt. En ökning av paketeringen av grönsaker och rotfrukter kommer även att med-

föra en ur konsumentsynpunkt icke önskvärd fördyring. Framför allt rotfrukter betinga nämligen i allmänhet så låga priser och äro så tunga och skrymmande att emballagekostnaderna ofta bli lika höga som varans pris.

Det enda skäl som talar för att grönsaker skola saluhållas i särskilda butiker skulle vara, att härigenom risken för att sjukdomsalstrande bakterier skulle överföras från grönsaker till animaliska livsmedel minskades. Denna risk synes emellertid överdriven. I livsmedelsstadgan bör enligt vår mening intagas en särskild bestämmelse om förbud att i lokala föreskrifter intaga bestämmelser, som helt förhindra gemensamhetshandel av förevarande slag.

I fråga om kringföringshandeln med fisk har departementschefen stannat för livsmedelssakkunnigas förslag, vilket går ut på att bestämmelserna om kringföringshandel med fisk böra inskränkas till att endast gälla dylik handel från motorfordon. Sålunda finnas icke några bestämmelser om försäljning av fisk från cykel och dragkärra. Då emellertid detta försäljningssätt är relativt ofta förekommande och säkerligen de hygieniska vådorna icke äro mindre för att försäljningen sker från cykel eller dragkärra än när den sker från motorfordon, synes det oss lämpligt att samma kontrollbestämmelser gälla för all kringföringshandel med fisk, oavsett fordons art. Vissa undantag synas oss dock böra göras för fisk som säljes direkt i omedelbar närhet av den plats där fisken förts i land.

I den omdebatterade frågan om förpackning skall få vara märkt allenast med säljarens namn eller firma, eller om angivande av tillverkarens eller förpackarens namn eller firma skall vara obligatoriskt har departementschefen stannat för det förra förslaget. De sakkunnigas majoritet, som även förordat denna linje, har bl. a. påpekat att även utsättandet av ett säljarmärke ger myndigheterna möjlighet att spåra en undermålig varas ursprung. Dessa mer hygieniska synpunkter torde emellertid icke vara de avgörande. Märkningen bör nämligen vägleda allmänheten, icke blott så att den undviker dåliga varor utan framför allt så att den får lättare att välja goda varor. Om märkningen skall kunna fylla denna positiva funktion bör det vara självfallet att fabrikantmärkning som regel är vida värdefullare för allmänheten än säljarmärkning. Vi förmena sålunda att tillverkarens namn obligatoriskt skall utsättas.

I 32 § har upptagits en bestämmelse om deklARATIONSSKYLDIGHET beträffande innehållet å förpackning med barnmat. Det torde emellertid vara ett starkt önskemål isynnerhet från husmödrarnas sida att denna bestämmelse om varudeklARATION utsträcket att gälla samtliga förpackade varor. Härigenom skulle konsumenterna erhålla en garanti för att innehållet i förpackningen överensstämde med deras önskemål. Skyldighet bör sålunda alltid föreligga att å förpackning å matvaror deklarerera innehållet.

Departementschefen har icke ansett det nödvändigt att i stadgan införa

särskilda bestämmelser om fryshussmör. Då sådant smör ej sällan till sin smak är väsentligt underlägset vanligt smör synes det oss angeläget att köparen genom märkning på förpackningen hålles underrättad om att smöret härrör från fryshus.

För att hälsovårdsnämnderna skola kunna känna det fulla ansvaret för livsmedelsstadgans tillämpning, synes det angeläget att de hållas underrättade om alla de åtgärder vilka övriga myndigheter funnit anledning vidtaga och som beröra rörelse eller företag inom distriktet. Vi yrka att bestämmelse härom intages i 101 §.

Livsmedelsstadgans föreskrifter äro avsedda att i princip gälla hela riket. I förslagens 102 § förutsättes emellertid att utöver bestämmelserna i stadgan kunna för visst hälsovårdsområde eller del därav särskilda föreskrifter utfärdas. Dessa antagas på förslag av hälsovårdsnämnderna i respektive hälsovårdsområde av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige samt fastställas av länsstyrelsen. För att ernå en bättre avvägning mellan de motsättningar, som kunna uppstå mellan hygienens, handelns och konsumenternas talesmän vid utformandet av dylika föreskrifter hade 1948 års sakkunniga föreslagit inrättandet av ett särskilt organ, där man skulle kunna dryfta de angelägenheter vilka berörde allas intresse. Detta skulle bestå av ett till statens institut för folkhälsan anslutet samarbetsråd för livsmedelshygien med uppgift att bl. a. yttra sig över sådana förslag till lokala föreskrifter, som gå utöver den i administrativ ordning fastställda normalmatvarustadgan eller väsentligen avvika från densamma. Då emellertid departementschefen i likhet med ett stort antal remissinstanser ansett ett dylikt centralorgan leda till onödig tidsutdräkt och tungroddhet vid utfärdande av nya föreskrifter samt dessutom medföra icke oväsentliga kostnader, har detta förslag utgått och ersatts med en bestämmelse om ett fakultativt inrättande av mindre samarbetsråd inom varje län. Finns icke dylikt samarbetsråd skall yttrande inhämtas från sådana näringslivets organisationer inom länet, vilkas intressen beröras av föreskriften.

Med den utformning bestämmelserna fått komma emellertid uppenbarligen de hälsovårdande myndigheternas ställning att stärkas betydligt på handelns och konsumenternas bekostnad. De lokala föreskrifter, som enligt vad erfarenheten visar i första hand hänföra sig till föreskrifter rörande beskaffenheten hos lokaler för tillverkning, beredning, saluhållande eller servering av livsmedel samt rörande den i dylik verksamhet anställda personalen, äro ofta av mycket ingripande natur. Det synes oss därför obilligt att de intressen som representeras av handeln och konsumenterna icke skola få bliva lika starkt representerade som de hälsovårdande myndigheterna. Vid utformningen av bestämmelser av sådan natur som det här gäller måste givetvis hela tiden en avvägning mellan de hygieniska och ekonomiska intressena ske varvid intet av dessa intressen a priori kan till-

mätas större betydelse än det andra. Vi föreslå att inrättandet av de länsvisa samarbetsråden varom nämnes i § 104 göres obligatoriskt. I klarhetens intresse torde även i lagtexten intagas en bestämmelse om att i samarbetsråden skola såväl den kooperativa och den enskilda handeln som konsumenterna i lika antal vara representerade. Närmare bestämmelser om samarbetsråden böra kunna utfärdas av Kungl. Maj:t.

Straff för förseelse mot livsmedelsstadgan utgöres enligt 108 § av dagsböter, men därutöver äger domstolen besluta, utom vid förseelse mot märkningsbestämmelserna, att förverkande av det varuparti som överträdelsen gäller skall följa. Någon skillnad mellan å ena sidan brott av grövre slag eller upprepade brott samt å andra sidan lindrigare brott har vad beträffar förverkandepåföljden ej gjorts, utan denna fråga har helt överlämnats åt domstofarnas avgörande. Härigenom blir det möjligt att identiskt lika brott av en domstol anses böra medföra förverkande medan en annan domstol kommer till det motsatta resultatet. Det synes oss därför önskvärt att, dels för ernående av en lika rättstillämpning och dels för att helt undvika det otillfredsställande i att även ett brott av lindrig art kan komma att medföra förverkande, det i lagtexten utsäges att förverkande skall inträda först vid försvårade omständigheter eller upprepade förseelser.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen vid behandlingen av §§ 2, 9, 11, 20, 28, 45, 101, 104 samt 108 i proposition nr 63 med förslag till livsmedelsstadga måtte beakta vad i motionen anförts.

Stockholm den 13 mars 1951.

Märta Boman.

E. Birke.
